

Kommunikationsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om en reform av statens regionförvaltning

Till förvaltningsutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om en reform av statens regionförvaltning (RP 13/2025 rd): Ärendet har remitterats till kommunikationsutskottet för utlåtande till förvaltningsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Toni Tuomainen, finansministeriet
- regeringsråd Matleena Kurki-Suutarinen, kommunikationsministeriet
- specialsakkunnig Riikka Ristinen, arbets- och näringsministeriet
- direktör Pipsa Eklund, Transport- och kommunikationsverket.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Närings-, trafik- och miljöcentralen i Lappland
- Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland
- Närings-, trafik- och miljöcentralen i Norra Karelen
- Närings-, trafik- och miljöcentralen i Nyland.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

(1) Reformen av statens regionförvaltning är den viktigaste strukturella reformen gällande statsförvaltning som gjorts under statsminister Petteri Orpos regeringsperiod. Syftet med reformen är att underbygga en enhetlig tillstånds- och tillsynspraxis som är oberoende av region, samt att göra tillståndsprocesserna smidigare. Enligt regeringsprogrammet ska den regionala närvaron och kapaciteten ska tryggas med välfärdsområdenas samarbetsområden som utgångspunkt. Tillstånds-, styrnings- och tillsynsuppgifterna samlas till det riksomfattande Tillstånds- och tillsynsverket.

Utlåtande KoUU 3/2025 rd

Den statliga sektorsövergripande regionförvaltningen centraliseras till livskraftscentraler i regioner som är starkare än de nuvarande.

(2) Utskottet stöder i princip propositionens syften. Strävan till smidigare och mer enhetliga förfaranden är välkommen. Likaså är det värt att stöda målet att regionförvaltningen sköts centralt av livskraftscentraler i områden med större resurser. Utskottet har i första hand behandlat ärendet med avseende på sitt eget förvaltningsområde.

Reformens konsekvenser för transportsektorn

(3) Utskottet välkomnar att förvaltningen strömlinjeformas och att de nuvarande resurserna används effektivare. Detta är nödvändigt under det rådande läget inom statsfinanserna, men samtidigt uttrycker utskottet oro för om resurserna är tillräckliga. Det är viktigt att reformen kan svara mot regionernas och kundernas behov.

(4) Den största förändringen för trafiksektorn är överföringen av kollektivtrafikuppgifterna till Transport- och kommunikationsverket. Övriga uppgifter inom trafiksektorn överförs till livskraftscentralerna. I propositionen föreslås det att både livskraftscentralerna och Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården ska vara sektorsövergripande. Till verket hänförs uppgifter från flera olika förvaltningsområden.

(5) Livskraftscentralerna fokuserar på att förbättra regionernas livskraft. Trafik och infrastruktur har stor betydelse för den regionala livskraften. Välplanerad infrastruktur som också förverkligas på ett bra sätt har både en positiv inverkan på medborgarnas livskvalitet och försäkrar även en god och säker livsmiljö. En smidig trafik och logistik har en stor betydelse, inte bara för medborgarnas vardag, utan också för regionens livskraft. En smidig logistik stärker näringslivets verksamhetsmiljö samt den nationella och internationella konkurrenskraften.

(6) I propositionen har Tillstånds- och tillsynsverkets interna organisation fastställts så att den motsvarar verkets uppgiftsområden. Detta stärker organiseringen inom förvaltningsområdena. I fråga om livskraftscentralerna möjliggör den föreslagna lagstiftningen att det tvärsektoriella greppet stärks. Enligt sakkunnigytrandena styrs ändå livskraftscentralernas struktur och verksamhet snarare mot sektorspecifik förvaltning. Det här är en konsekvens av statsrådets utkast till förordning, som är på remiss, och ministeriernas styrning av verkställigheten. Enligt inkommen utredning bör uppgifter som påverkar varandra och mål som hänför sig till samma helhet organiseras vid en funktionellt sett ändamålsenlig avdelning i livskraftscentralerna.

Transport- och kommunikationsverkets kollektivtrafikuppgifter

(7) Den administrativt mest betydande reformen ur Transport- och kommunikationsverkets synvinkel är förslaget om att överföra uppgifterna inom den offentliga persontrafiken från närings-, trafik- och miljöcentralerna (NTM-centralerna) till verket. Sakkunniga har understött överföringen av uppgifter inom den offentliga persontrafiken till Transport- och kommunikationsverket, förutsatt att man säkerställer att uppgiften även i fortsättningen är genuint närvarande också i de regionala trafiksystemarbetet.

Utlåtande KoUU 3/2025 rd

(8) Enligt Transport- och kommunikationsverket centraliserar uppgiftsöverföringen kollektivtrafikuppgifterna inom statsförvaltningen, vilket undanröjer de regionala gränserna och gränserna mellan olika färd sätt, och förbättrar möjligheterna att utveckla tjänsterna inom ramen för anslagen. Överföringen möjliggör också fördjupad kompetens hos dem som sköter kollektivtrafikuppgifter, vilket enligt verkets uppfattning har upplevts som en utmaning. Det är utmanande särskilt vid mindre NTM-centraler, eftersom uppgifterna kräver specialkompetens inom många områden. En centralisering av uppgifterna skapar bättre förutsättningar för samarbete mellan experter inom den offentliga persontrafiken och andra trafikexperter.

(9) Syftet med reformen är att Transport- och kommunikationsverket i början av 2026 ska överta upphandlingen av kommersiellt olönsam landskapsflygtrafik, busstrafik och spårtrafik. På grund av centraliseringen har utskottet ansett att man vid skötseln av kollektivtrafiken i fortsättningen inte bör fokusera enbart på trafiken i de största städerna.

(10) Enligt en utredning kommer uppgifter och finansiering för sammanlagt 30 årsverken att överföras från NTM-centralerna och utvecklings- och förvaltningscentret till verket. I samband med överföringen anvisas dessutom anslag bland annat för underhåll av informationssystemen och serviceersättningar till Servicecentret för statens ekonomi- och personalförvaltning Palkeet. Utskottet uttrycker i detta sammanhang oro över om Transport- och kommunikationsverkets resurser räcker till.

Omstrukturering av ansvarsområdet transport och infrastruktur

(11) Inom trafiksektorn kommer andra uppgifter, såsom basväghållningen, att överföras till livskraftscentralerna. Underhållet och byggandet av landsvägar förblir centraliserade på riksnivå på de fyra upphandlingsområdena som sedan 2016 har bidragit till en effektivare väghållningsverksamhet. Enligt gällande lagstiftning svarar en NTM-central organisatoriskt för upphandlingsuppgifterna inom ett upphandlingsområde. Reformen gör det möjligt att centralisera också detta till livskraftscentralerna. Målet är att effektivisera verksamheten och främja enhetliga upphandlingsrutiner. Enligt uppgift förutsätter skötseln av uppgifterna inom upphandlingsområdena att resurserna tryggas.

(12) Livskraftscentralerna är i fortsättningen den enda statliga regionförvaltningsmyndigheten. Till följd av att livskraftscentralerna enligt utkastet till förordning ska tilldelas olika verksamhetsområden inom vissa uppgifter, samtidigt som vissa uppgifter centraliseras, kommer de olika centralerna att se olika ut. Om centraliseringen av uppgifterna fortsätter i framtiden finns det med tanke på regionutvecklingen risk för att också livskraftscentralernas funktioner samlas i ett centralt ämbetsverk, och att det i fortsättningen inte längre finns någon statlig regionförvaltning. Sakkunniga har påpekat att en omfattande centralisering gör regionförvaltningens struktur svåröverskådlig. Tjänsterna blir svåra att nå för kunder, samarbetspartner och intressentgrupper.

(13) Enligt propositionen ska livskraftscentralernas behörighet i regel vara regional och följa indelningen av centralernas verksamhetsområden. Bestämmelser om livskraftscentralernas verksamhetsområden ska utfärdas genom förordning av statsrådet i enlighet med 3 § i den föreslagna lagen om livskraftscentralerna och Sysselsättnings-, utvecklings- och förvaltningscentret. Storleken på verksamhetsområdena skulle variera från ett till tre landskap. Dessutom föreskrivs det om

Utlåtande KoUU 3/2025 rd

under vilka förutsättningar det är möjligt att avvika från huvudregeln, och att mellan livskraftscentralerna göra arrangemang i fråga om centralens regionala behörighet.

(14) I utkastet till förordning anges ett stort antal uppgifter för vilka det finns särskilda verksamhetsområden. Detta i kombination med centraliseringen av vissa uppgifter, leder till att livskraftscentralerna, eller åtminstone en del av dem, inte blir de regionalt starka centraler som avses i regeringsprogrammet. Rentav en tredjedel, dvs. totalt 28 uppgiftshelheter vid livskraftscentralerna, föreslås bli skötta centraliserat. Enligt sakkunnigutfrågningen gör en så omfattande centralisering det svårt för kunder, samarbetspartner och intressentgrupper att få grepp om regionförvaltningens struktur och tjänster. Dessutom försvårar den komplicerade strukturen en effektiv och verkkningsfull ledning av livskraftscentralerna. Den föreslagna strukturen förutsätter enligt uppgift en ledningsstruktur som avviker från den normala ämbetsverksstrukturen och substansområden som är större än ämbetsverkets verksamhetsområde.

(15) Utskottet noterar att enligt sakkunnighörandet anses det vara särskilt problematiskt, med tanke på en effektiv och balanserad skötsel av trafikuppgifterna, att det nuvarande ansvarsområdet för trafik vid NTM-centralen i Södra Österbotten delas upp på två olika livskraftscentraler i de österbottniska landskapen. När det gäller livskraftscentralerna i Södra Österbotten och Österbotten medför splittringen av trafikuppgifterna betydande utmaningar också för styrningen och ledningen. Fördelningen av trafikuppgifterna anses försvaga båda livskraftscentralerna, om det inte görs ytterligare rekryteringar i båda centralerna.

Beredskap

(16) I det nuvarande säkerhetsläget har de regionala intressentgrupperna stora förväntningar på att statens regionala förvaltning ska delta i den regionala beredskapsverksamheten så nära det berörda området som möjligt. Detta möjliggör att samarbetet sker så smidigt och vid behov så snabbt som möjligt. Dessutom bör det betonas att beredskapsskyldigheten och befogenheterna under undantagsförhållanden bör bevaras hos den aktör som ansvarar för verksamheterna också under normala förhållanden och vid störningar under normala förhållanden. Utöver de operativa uppgifterna under normala förhållanden har livskraftscentralerna också ett flertal separata uppgifter som tryggar samhällets funktionsförmåga under undantagsförhållanden och vars befogenheter baserar sig på beredskapslagen.

(17) De uppgifter i anslutning till transport och logistik som anges i beredskapslagen (1552/2011) kommer likväl i detta skede att förläggas till livskraftscentralerna. Enligt uppgift bör detta korrigeras i den nya beredskapslagen, eftersom experterna på kollektivtrafik överförs till Transport- och kommunikationsverket. Innan beredskapslagen har reviderats förutsätter enligt uppgift den situation som avses i propositionen att ett övergångsförfarande arrangeras mellan livskraftscentralerna och Transport- och kommunikationsverket.

Övergångsperioden

(18) Utskottet betonar att när nya ämbetsverk inrättas och verksamhetsområden förändras, måste man försäkra sig om att övergången sker smidigt och att det till exempel inte uppstår serviceavbrott som stör kunderna.

Utlåtande KoUU 3/2025 rd

FÖRSLAG TILL BESLUT

Kommunikationsutskottet föreslår

att förvaltningsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 23.4.2025

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Jouni Ovaska cent
vice ordförande Timo Furuholm vänst
medlem Pekka Aittakumpu saf
medlem Marko Asell sd
medlem Seppo Eskelinen sd
medlem Atte Harjanne gröna
medlem Aleks Jäntti saml
medlem Vesa Kallio cent
medlem Marko Kilpi saml
medlem Sheikki Laakso saf
medlem Anna-Kristiina Mikkonen sd
medlem Martin Paasi saml
medlem Pinja Perholehto sd

Sekreterare var

utskottsrad Mika Boedeker.